

چون سيخوره كاني مۆساد دزهيان كرده ناو حزبوللای لوبنان؟

نووسهران: ميھول سريفاستاڤا (Mehul Srivastava)، جھيمس شاتەر (James Shotter)، چارلز كلؤڤەر (Charles Clover) و راي جلهبى (Raya Jalabi)

وهرگيران: پينووس

له شهري ۲۰۰۶ له گهله حزبوللا، ئيسرائيل سى جار ههولى تيروركردى "سهيد حهسەن نەسروللا"ى دا و هەر سى جارەكە شكستى هينا. بهلام شهوى ههينى سوپاي ئيسرائيل قهرهبوى ئەو ههلانەى كردهوه. تهلهبب له بنكهيهكدا له ژير كۆمهلهگهيهكى نيشتهجييون (شوقه) له باشوورى بهيروت شوينپى سهرۆكى حزبوللاى ههنگرت و ۸۰ بۆمبى بهسەر ناوچهكهدا فرى دا، بۆ ئەوهى دنيا بىت له وهى كه له ژياندا نهماوه. لهم هيرشهدا لاني كه ۴ بيناي نيشتهجييون ويران بوون. به گوتهى بهرپرسانى ئيستا و پيشووى ئيسرائيل، ئەوهى له ماوهى 4 ههفتهدا رپرهوى مملانيكاني گۆرى و گورزى ويرانكەرى له يهكپك له گهرهترين ركباهره ناوچهبيبهكاني ئيسرائيل گهياندا، قوولايى و كواليتى ئەو زانياريبانه بوو كه ئيسرائيل له ماوهى 2 مانگى رابردوودا بهدهستى هينا و، يهكهميان ئەنجامهكهى له تيروركردى فهواد شوكر، دهستى راستى سهيد حهسەن نەسروللا له ۳۰ى ته ممووزدا دهركهوت.

ئەم بهرپرسانه گۆرانكاريبه گهرهكه له ههوله ههوالگريهكاني ئيسرائيل بۆ كۆكردهوهى زانيارى لهسەر جموجولهكاني حزبوللا دواى شكستى ئيسرائيل له سالى 2006 روون دهكهنهوه. له پاش ئەو پروداوه و ماوهى دوو دهيهى پاشتردا، يهكهى ههوالگريى ئالۆزى ئيسرائيل، يهكهى ۸۲۰۰ و دهزگهى ههوالگريى سهربازى ئيسرائيل (أمان)، برىكى زور زانياريبان بۆ تيگهيشتن له پيكهاتهى ئەو گروهه چهكارهى كه له سنورهكاني باكوورى ئيسرائيل گهشهى دهكرد، كۆ كردهوه.

به گوتهى ميرى ئيسين (Miri Eisin) ئەفسهري پيشووى ههوالگريى ئيسرائيل؛ ئەم كۆكردهوهى ههوالگريه پيوستى به گۆرانكاريبهكى بنهپهتى ههبوو له شيوازى سهيركردى حزبوللا وهك بزوتنهوهيهكى گهريلايى لوبنانى كه سينگى بۆ ئيراده و كۆلنهدانى ئيسرائيلى دهپهراندبوو لهو تالاهه ۱۸ سالييهى داگيركردى باشوورى لوبنان. بۆ ئيسرائيل، داگيركاريبهكه به پاشهكشهيهكى شهرمهزاركه له سالى ۲۰۰۰ و شكستىكى بهرچاو له كۆكردهوهى زانيارى ههوالگريى كۆتايى هات.

به گوتهى ئيسين، له برى ئەوه، ههوالگريى ئيسرائيل دههچهى روانينى خۆى فراوانتر كرد بۆ چاوديرىكردى تهواوى حزبوللا و له دهرهوهى بالى سهربازى ئەو گروهه، تهماحه سياسييهكاني و، ههروهها فراوانكردى پهيوهندييهكاني لهگهله سوپاي پاسدارانى ئيران و پهيوهندييهكاني سهيد حهسەن نەسروللا لهگهله بهشار ئەسهد له سووريا خرايه ژير چاوديريهوه. ههروهها ئيسين دهليت: بۆ ماوهى نزيكهى ده سال ههوالگريى ئيسرائيل حزبوللاى وهك "سوپايهكى تيرور" دهبينى نهك گروهىكى تيرورىستى "وهك ئوسامه بن لادن له ئەشكهوتيكدا". ئەوهيش گۆرانكاريبهكى چهكمييبانه (conceptual shift) بوو كه ئيسرائيلى ناچار كرد

بهوردی و بهبهرفراوانی له حزبوللا بکۆلیتتهوه وهک هیزهکانی دیکه، بۆ نموونه سوپای سووریا.

له ههمان کاتدا که حزبوللا بههیز بوو و بهتایبهتی له سهروهندی ناردنی هیز بۆ سووریا بۆ یارمهتیدانی حکومهتهکهی بهشار ئەسهده له سالی ۲۰۱۲، ئیسراییل دهرفتهی ئهوهی بۆ پهخسا ریوشوینی ههوالگری پیوست بگریته بهر. دهرهجامهکه بهدهستهینانی “وینهیهکی ههوالگری” ی چر بوو که بۆ نموونه؛ کێ بهرپرسی ئۆپهراسیونهکانی حزبوللا بووه، کێ پلهی بهرزی پێ دهریت، کێ گهندهل بووه یان تازه له سهفهریکی نادیار گهراوتهوه.

له کاتیگدا چهکدارانی حزبوللا له جهنگی سووریا دا ئەزمونیان وهردهگرت و شارهزا دهبوون، ژمارهی هیزهکانی ئەم گرووپه بهرهو زیادبوون دهچوو بۆ ئهوهی لهگهڵ فراوانبوونی بازنهی ململانیکان بگونجین. بهلام ههر ئەم ئەندامگیریانهی هیزی نوێ، وای لی کردن که له بهرامبهر سیخورهکانی ئیسراییل که بریکارهکانیان لهناو حزبوللا دادهین یان به دواي کهسانی نارازی و پهشیماندا دهگهپان، لاواز بن.

رانداسلیم (Randa Slim) شروقهکاری ئینستیتیۆتی رۆژههلاتی ناوهراستی له واشنتۆن دهلیت: سووریا سهرهتای فراوانبوونی حزبوللا بوو... ئەم دۆخه، میکانیزمهکانی کۆنترۆلکردنی ناوخوای ریکخراوهکهی لاواز کرد و دهرگهی حزبوللا به ئاستیکی بهرفراوان له بهردهم دزهکردنهوه، ئاوه لا کرد.

ههروهها جهنگی سووریا، بۆ ئیسراییل دهولهمنهکردنی زانیاری و داتاکانی لی کهوتهوه، که بهشیکی زۆریان بهئاشکرا لهبهردهستی سیخورهکانی ئیسراییل و ئەلگۆریتمهکانیاندا بوو. بۆ نموونه، بلاوکردنهوهی راگهپاندنی پرسه له شیوهی “پۆستهری شههید” که بهبهردهوامی حزبوللا بهکاری دههینا، زانیاری لهسهه شاری لهدایکبوونی ئەو کهسه و شوینی مردنی و بازنهی هاوپهپانی کۆژراوهکهی تیدا بوو که حزبوللا ههوالهکهیان له سۆشیال میدیا بلاو دهکردهوه. ههروهها پرسهکه دهبووه هۆی ئهوهی بهرپرسیانی بالای ریکخراوهکه، تهنانهت ئەگهر بۆ ماوهیهکی کورتیش بوویت، له سیبهه دهرچن.

لهم بارهیهوه، بهرپرسیکی بالای پیشووی لوبنانی له بهیروت رای گهپاند، دزهکردنی حزبوللا له لایهه ههوالگری ئیسراییل و ئەمریکاوه “ئهو باجه بوو که بۆ پشتگیریکردنی ئەسهه داویانه... دهبوو له سووریا خۆیان ئاشکرا بکرایه.” لیرههه بوو که ئەم گرووپه نههینییه ناچار بوو لهگهڵ دهزگهی ههوالگری بهدناو و گهندهلی سووریا، یان دهزگه ههوالگرییهکانی روهوسیا که بهبهردهوامی له لایهه ئەمریکییهکانهوه چاودیری دهکرین، له پهیوهندی و ئالوگۆری زانیاریدا بیت.

تویژهریک به ناوی Sayigh Yezid له سهنتهری رۆژههلاتی ناوهراستی دامهزراوهی کارنیگی سهبارهت بهم بابته دهلیت: “ئهو له هیزیکی ریکوپیکی و پاکهوه، ریگهپان به خهلیکی زیاتر دهههه بچنه ناو بازنهکانیانهوه؛ تهنانهت زۆر زیاتر لهوهی ریگهپان پێ دهههه... ئەمهیش وای کرد لهخوباییبوون و خۆبهزلزاین، ههروهها گۆرانکاری له شیوازی دامهزاندنی ئەندامان ببیته هۆی ئهوهی که ورده ورده نا- ریکخراو بن.” ههروهها بالادهستی و توانا تهکنیکیهکان، وهک مانگی دهستکردی سیخوری و فرۆکهی بیفرۆکهوان (درۆن) پیشکهوتوو و تواناکانی هاگردنی ئەلیکترۆنی که موبایلهکانی ئەندامانی حزبوللایان دهکرده ئامیری گویگرتن، یارمهتی ئیسراییلیان دا که سهرنجی بهرفراوانتر بخاته سهه حزبوللا.

بری ئەو زانیاریانهی که کۆ دهکرینهوه ئەوهنده زۆرن که گرووپیک به ناوی پهکهی ۹۹۰۰ تاییهتن به

نوسىنى ئەلگۈرىتمەكان كە لەنيۇ چەند تىراپايتىك لە وىنەكاندا بۇ بچوكتىن گۇراناكارىيەكان دەكۆلنەوہ؛ بەو ھىوايەى بۆمبىكى كەنارى رىگە بدۆزنەوہ يان دەرچەيەك لەسەر تونىلىك بدۆزنەوہ يان زيادكردى لەناكاوى پىكھاتەيەكى كۆنكرىتى كە دەتوانىت ئاماژە بىت بۇ بوونى پەناگەيەك، بەوردى دەستىشان بكن. پاشان كاتىك كارمەندىكى حزبوللا دەناسرىتەوہ، شىۋازى جوولەى رۇژانەى لە داتا بەيسىكى فراوانى زانىارى كۆ دەكرىتەوہ كە دەتوانىت مۇبايلى ھاوسەرەكەى، ئۆتۆمبىلى زىرەك، يان ھەلكەوتەى شوينەكەى لەخۇ بگرىت.

بە گوتهى چەند بەرپرسىكى ئىسرائىلى، ئەم زانىارىيانە دەتوانىت لە سەرچاوەى وەك درۇنىك كە بەسەر سەرى ئامانجىكدا دەفرىت، لە رىگەى كامىراى چاودىرىى ھاكراوہوہ كە بەرىكەوت كەسىك بەلايدا تى دەپەرىت، تەنانەت لە دەنگىكىشەوہ كە لەسەر مايكروڤونى كۆنترۇلكردى ئۆتۆمبىلىكى مۇدىرن تۆمار كراوہ، ياخود لە رىگەى رىمۆتكۆنترۇلى تەلەڤىزىونىكىش دەستىشان بكرىت.

ھەر پچرانىك لە رۇتىنى ژيانى ئەو كەسانەى لەژىر چاودىرىدان، دەبىتە ھۇشدارىيەك بۇ ئەفسەرانى ھەوالگىرى؛ تەكنىكىك كە رىگە بە ئىسرائىل دەدات فەرماندەى ئاستى ناوہراستى فەوجەكانى دژەتانكى حزبوللا، كە دوو يان سى چەكدارى تىدايە، دەستىشان بكات. بە وتەى بەرپرسىكى ھەوالگىرى، ئىسرائىل جارىك چاودىرىى خستەى فەرماندەكانى حزبوللاى دەكرد بۇ ئەوہى بزانىت ئايا لە چاوەروانىكردى ھىرشىكى پىشبينىكراودا، لەناكاو بانگھىشتى بەرەكانى شەر دەكرىن يان نا. بەرپرسىكى پىشوو سەربازى دەلىت: “ئىسرائىل تونايەكى زۇر و زانىارىيەكى زۇرى ھەبوو كە ھەلگىرابوو و چاوەرىى بەكارھىنئانايى دەكرد لە كاتى پىۋىست... دەمانتوانى زۇر پىش جەنگ ئەم تونايانە بەكار بەئىن، بەلام نەمانكرد.”

پى دەچىت ئەم دانبەخۇداگرتن و پشودرىژىيە بۇ سوپاى ئىسرائىل، بەرھەمدار بووىت. ماوہى زياتر لە دە مانگە ئىسرائىل و حزبوللاى لوبنان لە ھەردوو دىوى سنوورەكەوہ پىكدادانىان ھەبووہ. لە كاتىكدا زۇرىنەى ئەو ھىزانەى حزبوللا بە درىژايى چەند كىلومەترىك لە سنوورى باكورى ئىسرائىل بلاو ببوونەوہ، بەلام ئىسرائىل تەنھا چەند سەد ھىزىكى ئاستنزمى حزبوللاى دەكردە ئامانج.

وا ديارە ئەم پىكدادانە كۆنترۇلكراوہ، سەيد ھەسەن نەسروللاى گەياندە ئەو دەرەنجامەى كە ھەردوو لايەن سەرقالى تاقىكردنەوہى جۇرە مەملانىيەكى نوى بوونە، كە تىايدا ھىلە سوورەكان بەباشى ديارى كراون و تا ئەو كاتەى ئىسرائىل و ھەماس لەسەر ئاگرەبەست لە غەززە دەگەنە رىككەوتن، ھەر بەم شىۋەيە پىكدادانەكان بەرپوہ دەبردىت و دواى ئەوھىش حزبوللا دەتوانىت لەسەر ئاگرەبەست لەگەل ئىسرائىل رىك بكوىت. بۇ نمونە، ھەندىك جار حزبوللا لىرە و لەوى چەند مووشەكىكىان ھەلداوہ و دواتر لە بەرامبەردا چەند جارىك لىيان دراوہ و، بۇيە پىيان وا بوو مەوداى پىكدادانەكان ھەر لەم ئاستەدايە و بە ھىچ شىۋەيەك لەم سنوورە تى ناپەرن. بەلام تەنانەت ئەگەرى ئەوہى كە حزبوللا بىھوىت ئۆپەراسىونىكى ھاوشىۋەى ئەو ئۆپەراسىونە ئەنجام بدات كە ھەماس لە ۷ ئۆكتۇبەردا ئەنجامى دا و ھەزار و ۲۰۰ كەسى كوشت و ۲۵۰ كەسىشى بەبارمتە گرت، بەس بوو بۇ ئەوہى ئىسرائىل ناوچە نىشتەجىبوونەكانى نزيك سنوورى لوبنان چۆل بكات. لە ئەنجامدا، نزيكەى ۶۰ ھەزار كەس ناچار بوون مالەكانيان بەجى بەئىلن و ناوچە سنوورىيەكان بوونە ناوچەيەكى شەرى چالاك لەگەل حزبوللاى لوبنان.

پى دەچىت نەتانىاھۇ بۇ دابىنكردى ھەلومەرجى ئاسايشى بۇ گەرانەوہى ئەو ھاوولائىانەى ئىسرائىل، توناي

هېرشبه رېي پېشکەوتووترى به کار هېناوه. ئەمەيش تەقینەوهى بېوینەى هەزاران په جهرى بۆمب پېژکراو، له دوو هەفتەى پېشووتردا لى کەوتەوه، کە هەزاران ئەندامى حزبوللا بريندار بوون. به کارهينانى ئەم ئامراز و کەرەستانه پوژى هەينى به تيرورکردنى نەسروللا، گەيشته لووتکەى خوئى.

له چەند مانگى رابردوودا- ئەگەر نەلین له چەند سالانى رابردوو- هەوالگري ئيسرائيل توانايه کى تەکنیکى پېشکەوتوى بە دەست هینابوو کە رېگەى پى دەدا لانی کەم به شیوهیه کى پچرپچر شوینی سەید حەسەن نەسروللا دەستنيشان بکات.

به وتەى بهرپرسيكى ئيسرائيلى، له چەند پوژى دواى ۷ى ئوکتۆبەر، فرۆکە جەنگییه کانى ئيسرائيل به فرمانى بۆردوومانکردنى ئەو شوینەى کە سەید حەسەن نەسروللاى تیدا بووه، دەستیان به چالاکی کرد، به لام لەسەر داواى کۆشكى سپی ئوپه راسیۆنە کە هەلۆه شایه وه. پوژى هەينى، دەزگەى هەوالگري ئيسرائيل دیسانه وه شوینی رېبه رى حزبوللايان دەستنيشان کرد. ناوبراو له رېگەدا بوو بۆ په ناگەى “فەرماندهی و کۆنترۆل” کە بریار بوو کۆبوونەوهیه ک لەگەل سەرکرده کانى حزبوللا و فەرماندهیه کى بالای ئیرانى له بەشى ئوپه راسیۆنە کانى سوپای پاسداران ئەنجام بدریت.

نەتانیاهۆ له پهراویزی وتارەکەى له کۆبوونەوهى گشتی نەتەوه یه کگرتووه کان، له نیویۆرک له بارهى ئەو پرسه ئاگادار کرایه وه. به وتەى کەسیكى ئاگادار، نەتانیاهۆ پېش وتارەکەى له ئەنجومەنى گشتی نەتەوه یه کگرتووه کان، له بارهى ئوپه راسیۆنى تيرورکردنى سەید حەسەن نەسروللاى زانیاریی هەبووه. لەم بارهیه وه ئیسین دەلیت: له ماوهى ده پوژى رابردوودا حزبوللا لەناو نەچوو؛ هەرچەندە ئیمه ئازمان پى گەیاندوون و لاوازمان کردوون و له دۆخیكى پشیوی و ماتەمینیدان. ”هەر وه ها ئیسین ئامازەى به وهیش کرد کە حزبوللا هیشتا توانایه کى زۆریان هەیه کە زۆر هەر شه ئامیز و مەترسیداره.

سەرچاوه:

<https://www.ft.com>